

DOMOVINSKI RAT - NOVIGRADSKO BOJIŠTE (1/4)

Piše: Tomislav Šulj

Ne može se dočarati kakvu snagu čovjek dobije kada je u smrtnoj opasnosti

Nakon službenog okončanja operacije Gusar, srpska strana pokrenula je silovite protunapade.

Već od 27. siječnja 1993. godine srpska vojska krajine (SVK) pokrenula je organizirani protunapad, operaciju kodnog naziva „Čelik“. U nju su bile uključene ponajbolje i najiskusnije srpske postrojbe prikupljene praktično sa svih područja bivše države Jugoslavije.

...

Nakon neuspjeha na području Kašića, nakon što je 3. gardijska brigada HV uz goleme žrtve obranila silovite napade u razdoblju 1. do 5. veljače, **neprijatelj je svu silinu napada preusmjerio prema novigradskom zaleđu i ka samom Novigradu.**

Srbi su od 7. veljače pokrenuli svakodnevne napade sa svim raspoloživim snagama. Pješačke snage bile su ojačane novim borbenim skupinama u odnosu na napad na Kašić, pristigle su i podčinile su se nove dobrovoljačke jedinice i jedinice iz sastava milicije. Također, za napad su korištene jake tenkovske snage, a podršku je pružalo snažno topništvo.

Postrojbe koje su držale obranu nisu izdržale ovaj nalet i linija je popustila.

Postoji nekoliko interpretacija zašto se to dogodilo i čije linije su bile probijene na širem području Novigrada. Neki zapovjednici, tako i **Janko Bobetko** u knjizi „Sve moje bitke“ zaključili su da su pripadnici postrojbe mornaričkog pješništva MOMP „Ugljan-Dugi otok“ prerano napustili položaje. Zapovjednik te postrojbe, bojnik **Joško Pulja** argumentirao je nekoliko bitnih činjenica o spremi i stanju postrojbe, te okolnostima borbe, koje svakako treba imati na umu.

Naime, postrojba je sudjelovala u borbama od 22. do 27. siječnja na širem području zadarskog zaleđa, te pretrpjela težak udar neprijatelja na **Ražovljevu glavu kod Škabrnje**, gdje im je poginuo zapovjednik satnije **Denis Špika** i više je boraca ranjeno. Potom su premješteni u obranu novigradskog zaleđa, iako bojnik Pulja napominje da je upozoravao zapovjedništvo kako mu postrojba nije vična borbi protiv elitnih postrojbi, a također su načeti gubicima i umorom. Pulja je kao problem naveo razloge što su preuzeti teški položaji u neposrednoj blizini neprijatelja, neprimjereno utvrđeni, te da su mu borci iz tih razloga već bili pod stanjem stresa, primjerice stoga što su **na položaju sv. Martin držali položaje u grobovima**, a zbog čega je već prvi dan 13 boraca postalo psihički neuporabljivo za borbu i poslani su u stacionar.

U slijedećim danima neprijatelj se pripremao za napad, koji je konačno uslijedio 7. veljače, prvo žestokom vatrom topništva, a potom tenkovsko-pješačkim prodorom. Pulja je u izvješću naveo kako unatoč prekomjerenom djelovanju minobacačima prema neprijatelju napad nije zaustavljen, kako je tenkovska posada koja im je štitila bok napustila tenk, kako zbog nepovezanih linija prema selu Narandžići nisu imali adekvatnu podršku te su se našli u poluokruženju. Zapovjednik MOMP-a Ugljan-Dugi otok donio je odluku o povlačenju koju je u izvješću obrazložio:

„Odluku o povlačenju boraca donio sam nakon pada Narandžića i okruženja naših boraca na svim položajima. Nije mi jasno zbog čega po neprijatelju nije djelovala naša artiljerija bez obzira na naše učestale pozive, kao ni zbog čega nije stiglo pojačanje u borbama koje smo također zahtijevali“.

U obranu šireg područja Novigrada sudjelovalo je ili se naknadno uključilo više postrojbi. Bile su to male **snage Hrvatske ratne mornarice, 4. GBR, 3. GBR, 7. domobranske pukovnije, Borbeno-nješovite grupe SPGS HV pod zapovijedanjem Brune Zorice-Zulua**, te druge borbene skupine, otprilike snage ojačanih desetina (do 20-ak boraca).

Bruno Zorica prisjeća se kojom je silinom navalio protivnik, potom okršaja u povlačenju ka Novigradu, koji su bili vrlo neizvjesni, sve do ulaska u borbu Bojne Zrinski, potom pripadnika 2. Bojne 112. Brigade, kasnije i MDP-a Pula:

„Kad je krenuo protunapad mi nismo držali liniju nego smo samo išli gdje je bila slaba linija. To je bilo u Narandžićima. Tu su liniju držali narednici iz Mornaričke škole Split i kasnije momci iz Pule. Došli smo u pomoć, blokirali smo liniju, minirali. Nažalost, desna strana od Batura... Poslao sam Tomicu Bajsića i Roberta Majera da ih pojačaju, oni su mi bili uzdanice još od Bojne Frankopan. I ujutro je krenuo srpski protunapad, krenuli su tenkovima i pješacima... Ali nisu došli k nama, nego sa strane. Probili su sa strane linije, onda je nastao pakao... Ja sam imao tamo oko 26 ljudi. Tu mi je poginuo Robert Majer, jedan od najboljih ljudi. Zapravo, nestao je, vjerojatno je nastradao pokušavajući protuoklopom djelovati po tenku. Kasnije su pristigle informacije da je bio ranjen i u zarobljeništvu ubijen... Kapetan Dragan, naknadno je po ljudima oslobođenim iz kninskog zatvora slao Robertovu beretku i dokumente, i poručivao da on nije kriv nego da su Majera neki četnici mučki ubili. Uz poginulog Majera, taj dan imao sam 14 ranjenih. Praktički, svaki je nosio jednog ranjenoga... Mi smo se postepeno povlačili. U Gregurićima su ostala još dva minobacača. Bili su „užareni“ jer dečki koji su dotad pucali, oni su se isto povukli. Tomica i ja smo ostali, još je nešto ostalo granata, to smo ispalili. Razmontirali smo minobacač, bacili ga u more... Između Narandžića i Gregurića, tamo su nas zasuli s tenkovima, sa PAM-ovima, sa svim su nas tukli. Ovaj moj, sad je pokojni, Špejtin Tači, dobio je komad gelera u glavu. Štrajfalo ga je, ali praktički i skalpiralo. Krv mu je oblila glavu, izgubio je orijentaciju i krenuo je prema neprijatelju. Dotrčao sam, ali Tači je imao oko sto kila, bio je zbilja mrcina. Ja sam s njim trčao ko zec, do prve kuće bilo je jedno sto metara. To sad ne izgleda realno jer se ne može se dočarati kakvu snagu čovjek dobije kada je u smrtnoj opasnosti. Ovi su tukli sa mitraljezom sa tenka, svjetlećim mecima; to je prolazilo kroz noge, pokraj tijela... Poslije, kad je Tači došao malo k sebi, veli: „Hvala, zapovjedniče, spasili ste me“. A ja velim: „Znaš šta, stavio sam te na sebe da si čuvam leđa, da mene koji metak ne pogodi“. Crni humor u ratu, posebno je u Maslenici bilo svega... Uglavnom, ovako jak protunapad mi nismo očekivali. Mogu reći da je bilo čak panike i kaosa. I u lancu zapovjedništva, i kod ljudi na terenu. Ustvari, Novigrad je ostao ničiji. Mi smo bili s jedne strane, oni su bili s druge strane – u

Novigradu nije bio nitko. Sve dok nisu došli pripadnici Bojne Zrinski, 112. brigade, Puljani i kasnije, konačno 2. gardijske brigade”.

Bojna Zrinski bila je „leteća“ postrojba u izvođenju operacije Gusar, udarna skupina koja je probijala neprijateljsku liniju na pomoćnom pravcu napada (Drače-Murvica-Smoković-Crno-Škabrnja). Potom su sudjelovali i u obrani dosegnutih ciljeva operacije Gusar U prvom naletu neprijateljskog protuudara djelovali su na području Kašića-Islama, izvučeni su u pričuvu, a 7. veljače pristigli su u ključnom trenutku i pomogli obrani Novigrada. Nakon toga, postrojba se izvukla sa zadarskog ratišta.

„Dobili smo zapovijed da hitno krenemo u Novigrad. Krenuli smo u par autobusa, džipova i vozimo se onom cestom uz more. U tom trenutku neprijatelj gađa topništvom, granate padaju vrlo blizu nas u more. E, sad da li smo mi bili van dometa ili nismo, ja ni danas ne znam, ali hvala Bogu nisu nas pogodili. Dolazimo i raspoređujem bojnu Zrinski kod groblja u Novigradu...Kako smo zauzeli položaje, rasporedili snage, nije prošlo ni deset minuta neprijatelj nas napada s jednim tenkom. U toj razmjeni vatre, u pucnjavi, pogiba čovjek na tenku, koji je gađao mitraljezom i srećom se tenk i pješadija neprijateljska povlači...Malo nakon toga opet kreću u napad sa tenkom i naš pokojni Ante Luketić, puca iz Ambrusta, ali pošto je tenk bio preblizu raketa se nije aktivirala nego se odbija od tenka. Hvala Bogu, valjda su se poplašili i povukli su se... Tada, napokon dobivamo topničku potporu i donekle uspijevamo zadržati neprijatelja, iako su nas probali čak i opkoliti...Kasnije tokom dana nam stiže pomoć, dolaze izvidnici 4. brigade sa jednim tenkom njihove brigade i uspijevamo potisnuti neprijatelja nazad... Nažalost, u tim borbama poginuo nam je Mate Drmić, a imali smo par lakše ranjenih. Nakon više tjedana borbe za zadarsko zaleđe, premoreni, pošli smo se konačno odmoriti i pokopati suborca” prisjeća se zapovjednik postrojbe, **general Miljenko Filipović**.

Jako važnu ulogu u obrani šireg područja Novigrada imala je **postrojba 2. Bojne 112. brigade** koja je u okršaj također uskočila u zadnji čas, tijekom 7. veljače, i uz velik broj ranjenih pripadnika, sudjelovala u borbama sve do dolaska 2. gardijske brigade. Kako je Novigrad obranjen prvoga dana i kako je slijedeći dan pokrenut jedan prilično hrabro zamišljen protunapad, svjedoči dozapovjednik 2. bojne, **Vinko Šimunić-Bubanj**:

„Dani neposredno nakon same operacije Maslenica, upravo je to razdoblje, nama iz 2. bojne 112 brigade bilo najteže. 7. veljače bili smo stacionirani u Krnezi i dobili smo zapovijed da s protuoklopnim vodom krenemo pomoć u Novigrad. Šime Zrilić kao zapovjednik i ja kao zamjenik zapovjednika krenuli smo s dva kombija, bilo nas je ukupno 19 boraca. Zapovjednik protuoklopnog voda bio je Vito Burčul. Bili smo naoružani osama, zoljama, RPG ima i snajperima s prigušivačem. Kratko se zaustavljamo u Radovinu gdje je bilo smješteno Zapovjedništvo, mislim čak da se general Bobetko nalazio tada tamo, a zatim idemo u Novigrad... U zapovjedništvu u Novigradu nalazili su se Stanko Čelar iz 4. brigade, Bruno Fuzul, Danijel Kotlar, Duško Nikitović, zapovjednici iz 7. domobranske pukovnije i Bruno Zorica Zulu. Zuluovi dečki, nekolicina njih tada su se nalazili na položajima. Rekli smo da se stavljamo na raspolaganje i da smo dobro naoružani. Tražili smo samo nekoga da nas vodi jer nismo poznavali teren oko Pridrage. Kotlar je našao dva mladića iz Pridrage koji su nas doveli do kanjona... Kada smo došli do vodospremišta čuli su se tenkovi. Tu smo susreli jednog vojnika iz Osijeka koji je nosio snajper 12,7 mm. On nam je potvrdio da naprijed nema nikoga, ali da su ostavljena dva tenka, dvije bitnice minobacača, rovokopač i jedan džip. Probili smo se do nogometnog igrališta. Gotovo da nismo mogli vjerovati da su položaji napušteni! Potom smo krenuli prema novigradskom groblju. Tada nas je neprijatelj primijetio i onda je počela borba. Rasporedili smo se na 20-30 metara. Denis Bračić je bio dobar s protuoklopom, a ja sam imao snajper s prigušivačem...Pucnjava je trajala nekoliko sati, a onda su u pomoć Novigradu pristigli momci u crnim uniformama, bili su to Filipovići specijalci. Kasnije je jednog od njih granata raznijela i nije mu bilo spasa. Tada je poginuo jedan medicinski tehničar jer je minobacačka bitnica bila preblizu sanitetu. Također su nam onesposobljena dva minobacača pa sam s vozačem otišao u Zadar odakle smo dovezli 5 minobacača, 300 teških mina i oko 150 lakih te sam to dao topničkoj bitnici iz Posedarja, „Torcida”. Ti su me momci vrlo pozitivno iznenadili! Bila je tu i protuoklopna minobacačka bitnica iz Osijeka...Slijedeći dan, 8. veljače, na položaj nam u pomoć stiže Mornaričko pješadijska satnija „Vange” iz Pule, koji su mijenjali Otočki bataljun. Otočki bataljun je, naime, pod jakim udarom neprijateljskih snaga napustio bojišnicu. Bio sam jako razočaran njihovim odlaskom. S druge strane, ovi momci iz Vangi su se strašno iskazali, bili su iznimno hrabri. Navečer, oko 22 sata pozvan sam u zapovjedništvo gdje sam obaviješten da se planira iznova vratiti Pridragu. Ujutro, u svanuće krenuli smo. Vange su krenule na položaj prema Baturima, Zulu i njegovi su išli kanjonom, a mi smo krenuli prema zaseoku Gregurićima i zaseoku Narandžići. „Torcida” i Osječka bitnica dobili su svoje ciljeve. Imali smo i dva

tenka... Njihove specijalne postrojbe, s obzirom da su bile na položajima višima, iznad nas, oni su nas primijetili i pustili da uđemo u poluokruženje. Tada je započeo pakao! Čulo ih se da viču „ Pucajte im po nogama i hvatajte žive!“. To je bila takva gungula da je većina naših pucala u nepoznato, ali to je na kraju ispalo dobro jer je pokrivena kompletna crta. Najgore od svega je što nismo imali vezu niti s Vangama niti sa Zuluom. Ja sam imao vezu s mojima, Zulu sa svojimima, ali međusobno ne... Enio Begonja ranjen je tada s dum-dum metkom u bedro. Vito Burčul je dobio po listu. Begonju su nosili Denis Bračić ,koji je bio najjači među nama, i danas pokojni Božo Belić. Ja sam taj dan imao 25 ranjenih momaka! Begonja, Magaš i Kadović su bili najteže ranjeni ostali lakše. Mali Magaš , koji je jedini imo pancirku, dobio je tri metka u nju. Većini su stradale noge, bilo je dosta lomova. Vange su imale jednog poginulog i 8-9 ranjenih... Taj dan bilo je najvažnije na bilo koji način izvući živu glavu. Taj dan sam ostao bez svojih najboljih ljudi, jer su gotovo svi bili ranjeni. Bili su to obični ljudi, nesebični i časni, i zato bih volija da se više o njima govori, a manje o raznim zapovjednicima koji nisu ni primirisali položajima“.